

UNIVERSITETET I OSLO

KANDIDAT

XXXXXXX

PRØVE

**JFEXFAC04 1 Examen facultatum, rettsvitenskapelig
variant**

Emnekode JFEXFAC04

Vurderingsform Individuell skriftlig prøve

Starttid 13.12.2024 15:00

Sluttid 13.12.2024 19:00

Sensurfrist 08.01.2025 23:59

PDF opprettet 26.11.2025 14:36

Oppgave Tittel Oppgavetype

Informasjon om oppgavesettet Informasjon eller
ressurser

Seksjon 2

Oppgave Tittel Oppgavetype

Svar til oppgave 1 Langsvar Svar til

1

oppgave 2 Langsvar

2

Oppgave 1

- a. Redegjør for sontringen mellom vaghet og flertydighet.
- b. Vurder om det i *formuleringen* av straffeloven § 185 (inntatt under) finnes eksempler på vaghet og/eller flertydighet.
- c. Kan en *norm* være vag og/eller flertydig? Begrunn svaret ditt.

Oppgave 2

a. Sondringen mellom plikt- og kompetansenormer har blitt forklart med at pliktnormer er «regulative», mens kompetansenormer er «konstitutive». Forklar hva dette innebærer.

<https://uio.inspera.no/#list/280826878> 3/15

26.11.2025, 14:36 JFEXFAC04 1 Examen facultatum, rettsvitenskapelig variant

b. Redegjør for hvordan kategoriene kvalifikasjonsnorm og definisjon forholder seg til hverandre.

c. Diskuter hva slags normer og definisjoner straffeloven § 185 oppstiller.

§ 185. Hatefulle ytringer

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a. hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b. religion eller livssyn,
- c. seksuelle orientering,
- d. kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller
- e. nedsatte funksjonsevne.

¹ Svar til oppgave 1

Skriv ditt svar her

Oppgave 1

a)

Oppgaven ber om en redegjørelse for sonderingen mellom vaghet og flertydighet. I lys av ordlyden i "redegjørelse" forstår jeg oppgaven slik at forskjellene mellom vaghet og flertydighet skal påpekes og forklares.

Ordlyd må sies å være det viktigste virkemiddelet jurister har, ettersom det er ordlyden som er utgangspunktet for all anvendelse av juridisk metode. Det er gjennom denne Stortinget formidler sine vedtak - dermed har ordlyden demokratisk legitimitet, og lojal bruk av ordlyd er helt sentralt av hensyn til demokratiet. For at bestemmelser skal brukes slik som lovgiver har tenkt, er det viktig at ordlyden er presis.

Kolflaath definerer Presis språkbruk ved at det er "et klart forhold mellom uttrykk, betydning og virkelighet". Dette kan sees som en henvisning til tegntrekanten, også kalt Ogdens trekant, som omhandler forholdet mellom språk, virkelighet og

betydning. Trekanten betegner dette henholdsvis som A-, B-, og C-størrelser, hvor språket (A) uttrykker betydning (C) og referer til virkelighet (B), samt at virkeligheten (B) faller inn under betydningen (C). Det henvises til trekanten for å belyse vaghet og flertydighet i den følgende drøftelsen.

Selv om lovgiver har fokus på presis språkbruk, forekommer det at ordlyd er både flertydig og vag, noe som kan være med- og uten vilje og hensikt fra lovgivers side.

Ordlyd er flertydig når den kan forstås på flere måter som står i kontrast med hverandre. Flertydigheten kan fremkomme ved abstrakt og isolert tolkning, men også ved konkret tolkning i lys av kontekst. Sistnevnte forekommer riktignok noe sjeldnere. Ordlyden fremsettes og mottas nemlig alltid i en kontekst, som kan gi forståelse for dens betydning. Et eksempel på dette er at ordlyden i "fot" er flertydig ved abstrakt og isolert tolkning, da den kan bety både måleenheten- og kroppsdelen "fot". Dersom ordet brukes i en Finn-annonse for en båt til salgs, for eksempel i setningen "båten er 25 fot", vil konkret og kontekstuell tolkning klargjøre flertydigheten ved at det er nærliggende at det siktes til måleenheten og ikke kroppsdelen. Det er konkret tolkning i lys av kontekst som er relevant i juridisk sammenheng, ettersom rettskildelæren krever at tolkninger bygger på flere rettskilder sett i lys av hverandre og kontekst.

https://uio.inspera.no/#list/280826878_5/15

26.11.2025, 14:36 JFEXFAC04 1 Examen facultatum, rettsvitenskapelig variant

Ordlyd er vag når den ikke anviser et avgrenset omfang, men har flytende grenser for hva den omfatter. Vaghet er derfor mer graduelt og ikke like tydelig å påvise som flertydighet, som i større grad er "enten/eller" for om det foreligger eller ikke.

Lovgiver gir ofte vag ordlyd med vilje, da dette fører til fleksibilitet i de aktuelle bestemmelsene. Ved dette fremkommer ofte vag ordlyd ved gradsbegreper som anviser avveininger, altså benyttes vaghet som hjelpemiddel til å vedta avveiningsnormer. Eksempler er u/nødvendig, u/rimelig og u/vesentlig, som vi for eksempel kan finne igjen i EMK artikkel 8 nr. 2 og naboloven § 2.

Flertydighet er derimot sjeldent ønskelig, fordi det fører til at bestemmelsene blir mindre treffsikre. Dette svekker bestemmelsenenes forutberegnelighet og lovenes klarhet, ettersom det blir vanskeligere å innrette seg etter gjeldende rett. Det kan argumenteres for at også vaghet fører til mindre forutberegnelig rett, ettersom det heller ikke her er klart hva som omfattes av en bestemmelse og ikke. Denne "svekkelsen" oppveies av at vagheten medfører en mer rimelig og treffende løsning for konkrete tilfeller, samt at ordlyden blir mer dynamisk. Dette er positivt av hensyn til effektivisering av retten, fordi lovgiver ikke trenger å regulere alle tenkelige tilfeller, noe som ville være en umulig oppgave.

Flertydighet og vaghet kan fremkomme på flere måter, herunder fra språkets semantikk og syntaks.

Semantikk kan defineres som "læren om meningsinnholdet til ord og setninger". Det kan oppstå semantisk vaghet når ord og setninger, altså språkets semantikk, er uklar. Det er da vanskelig å trekke grenser for hva ordlyden omfatter, som i ordene "vesentlig" og "nødvendig". Vagheten følger her av at det er flytende grenser for hvilken del av virkeligheten ordets

betydning viser til. Sett hen til tegntrekanten er det da uklart hvilken del av virkeligheten B, som betydningen C, uttrykket ved språket A, viser til. Videre kan det oppstå semantisk flertydighet når ord kan forstås på flere måter, dette avhenger av kontekst som forklart ved hjelp av eksempelet "fot" overfor. Forskjellen på vaghet og flertydighet i semantisk sammenheng er dermed henholdsvis om ordet har uklare grenser eller flere motstridende betydninger.

Videre omhandler syntaks det gramatiske aspektet til en setning, altså hvordan ord bøyes og plasseres i forhold til hverandre for å gi mening. Her oppstår typisk syntaktisk flertydighet, for eksempel ved setningen "mann dømt for voldtekt i retten", som kan forstås slik at en mann fikk en dom for en tidligere voldtekt i retten, eller at han er dømt for å voldta noen i retten. Igjen vil slik flertydighet i stor grad klarlegges ved kontekstuell tolkning, ettersom det er lite tenkelig at det har funnet sted en voldtekt i retten. Sett hen til tegntrekanten er det et flertydig forhold mellom det språklige uttrykket (A) og betydningen (C), altså at det finnes flere betydninger (C) for et uttrykk (A). Flertydighet oppstår også gjerne ved knapp ordlyd. Det er sentralt i juridisk skriving at det benyttes klart og presist språk, men dersom ordlyden blir for knapp angis muligens ikke alle ordene som er nødvendig for å tolke en ordlyd på en bestemt måte. Ordknapphet kan også føre til syntaktisk vaghet. Forskjellen mellom syntaktisk vaghet- og flertydighet beror igjen henholdsvis på om grensene for hva ordlyden omfatter er uklare og flytende, eller om flere motstridende tolkningsalternativer foreligger.

<https://uio.inspera.no/#list/280826878> 6/15

26.11.2025, 14:36 JFEXFAC04 1 Examen facultatum, rettsvitenskapelig variant

Når det gjelder konsekvensene av vaghet og flertydighet som fremkommer i retten, er også disse ulike. Ved flertydighet kan nemlig dommerne noen ganger "tvinges" til å velge mellom tolkningsalternativene. Slike valg kan være prinsipielle, slik at valget må etterleves i fremtidig praksis. Et eksempel på dette er når retten ble nødt til å ta stilling til om "under kjøring" skulle omfatte når bilen sto i ro, for eksempel ved kø. Dette hadde betydning for om man for eksempel kan straffes for å bruke mobiltelefon ved kø, og valget var prinsipielt.

Derimot fører vaghet bare til at dommerne må velge mellom ulike tolkningsalternativer for den konkrete saken, ettersom disse gjerne er ledd i avveiningsnormer, som har til hensikt å gi tilpassede løsninger for konkrete saker. Dette er enda en grunn til at vaghet i større grad enn flertydighet kan være ønsket og et hjelpemiddel.

b)

Oppgaven ber om en vurdering av om det finnes eksempler på vaghet og/eller flertydighet i straffeloven § 185. I lys av ordlyden til "vurdere" forstår jeg oppgaven slik at jeg nå skal benytte redegjørelsen fra oppgave a), til å analysere straffeloven med formål om å påvise og forklare eventuell vag og/eller flertydig ordlyd.

Ordlyden i "forsettlig" kan fremstå som flertydig, når den tolkes isolert. Ordlyden i forsettlig kan isolert sett tolkes til å bety "med vilje". Det kan videre sies at alle ytringer til en viss grad må være fremsatt med vilje, ettersom de færreste ytrer seg ved uhell. På den andre siden kan det tolkes dithen at det må være med vilje at ytringene som fremsettes skulle være

diskriminerende eller hatefulle. Dette er to tolkninger som ikke er forenlige, dermed foreligger det flertydighet. Ved kontekstuell tolkning og gjennom juridisk metode, er det likevel på det rene at det er sistnevnte tolkning som må legges til grunn.

Videre benyttes det flere ord som tydelig kan betegnes som vage, i henhold til drøftelsen av oppgave 1 a). Blant annet benyttes ordene "grovt uaktsomt". En alminnelig tolkning av denne ordlyden tilsier at graden av uaktsomhet må være høy, men ordlyden fastlegger ingen klar terskel. Dette er et klassisk eksempel på vaghet som lovgiver med vilje har lagt opp til, for å sikre mest mulig presise løsninger på konkrete saker. Også "diskriminerende eller hatefull ytring" fremstår isolert sett som vage begreper, uten klare grenser for hva som omfattes. Særlig vagheten kan i stor grad sies å "reddes inn" av at lovgiver har angitt definisjoner som skal klarlegge de vage begrepenes omfang. Dette kommer jeg tilbake til under oppgave 2 c).

c)

Oppgaven spør om en norm kan være vag og/eller flertydig, med en begrunnelse av svaret. Jeg forstår oppgaven slik at det først må redegjøres kort for hva en norm er, før redegjørelsen i oppgave a) benyttes til å vurdere om normer kan være vage og/eller flertydige.

https://uio.inspera.no/#list/280826878_7/15

26.11.2025, 14:36 JFEXFAC04 1 Examen facultatum, rettsvitenskapelig variant

Normer kan defineres på flere måter. De kan defineres positivt ved å si at "normer er normative utsagn som fører til handling", eller fra et begrunnelsesperspektiv ved å si at "normer er normative utsagn som forklarer handling". Normer kan også defineres ved hjelp av generelle kriterier, ved å si at "normer er pliktreguleringer, kompetansereguleringer og kvalifiseringer" i snever forstand, mens i vid forstand må også verdiutsagn inkluderes. Videre kan normene brytes ned, ved å si at de består av en meningskomponent, altså et normativt utsagn, og en virkelighetskomponent, en tilknytning til virkeligheten. Da blir igjen tegntrekanten aktuell, ettersom dette anviser at normene består av en mening (C-størrelse) uttrykket ved språk (A-størrelse), som har tilknytning til virkeligheten (B-størrelse).

Jeg forstår det slik at det normene egentlig er, er deres betydning, altså C-størrelser, som peker på virkeligheten B størrelsen ved hjelp av språk A-størrelser. Ved dette kan det sies at normene i seg selv er C-størrelser.

På bakgrunn av dette er det vanskelig å tenkes at normene i seg selv som C-størrelser kan være flertydige, ettersom meningsinnholdet i seg selv må anses å være klart - for at det skal kunne foreligge en norm. Hvis meningsinnholdet i seg selv er flertydig, vil det ikke være mulig å finne et enkelt språklig uttrykk for normen.

Derimot kan normenes A- og B-størrelser, være flertydige. Dette kan for eksempel illustreres ved setningen "Blader skal sorteres som matavfall". Her er det språklige uttrykket A flertydig, med tanke på hvilken del av virkeligheten B det er meningen at betydningen C skal peke på. "Blader" kan nemlig bety både blader fra trær, og ukeblader. Likevel er

betydningen C, altså normen i seg selv, klar ved at den kun betyr en av disse tingene. På bakgrunn av dette er ikke normen i seg selv ikke er flertydig, men måten normens språklige uttrykk peker på virkeligheten er flertydig.

Videre kan det argumenteres for at normers vaghet på samme måte som flertydighet fremkommer på grunn av de språklige uttrykkene (A), som uttrykker normenes betydning (C), og ikke fra normene i seg selv. Dersom dette hadde vært tilfelle, ville det likevel måtte fastslås at alle normer i seg selv er helt klare, ettersom de da kun kan ha en tydelig betydning- og en måte å etterleves på. Dette er lite tenkelig, ettersom lovgiver ofte benytter vag ordlyd bevisst, nettopp fordi normen ikke har et klart og fast innhold som gjelder for alle tilfeller, men krever konkret tilpasning til enkelte tilfeller. Da er lovgiverviljen nettopp at normenes betydning, C-størrelse, skal være vag. Ved dette fastlegges det at normer kan være vage, nettopp fordi de ikke gjelder på tilsvarende måte for alle tilfeller. Dette illustreres igjen ved at vaghet kan være ønskelig fra lovgivers side, mens flertydighet sjelden er det.

Dermed har jeg fastlagt at det språklige uttrykket (A-størrelsene) for normer kan være flertydig, men at normen i seg selv ikke er det. Derimot kan normen i seg selv være vag, særlig når dette er lovgivers formål, i tillegg til at det språklige uttrykket (A-størrelsen) for normen kan være vag både med- og uten hensikt fra lovgiver.

<https://uio.inspera.no/#list/280826878> 8/15

² Svar til oppgave 2

Skriv ditt svar her

Oppgave 2

a)

Oppgaven spør om hva det innebærer at pliktnormer forklares som "regulative", mens kompetansenormer er "konstitutive". Jeg forstår oppgaven slik at det må fastlegges hva plikt- og kompetansenormer er, på en måte som belyser hvorfor de betegnes som henholdsvis "regulative" og "konstitutive".

For å forstå hva en kompetansenorm er, er det sentralt å klarlegge hva ordet "kompetanse" innebærer. Kompetanse kan defineres slik at det er en "evne til å fastsette nye normer, som bedømt ved hjelp av gyldighetsnormer kan bli å betrakte som gyldige". Kompetanse kan være autonomt og heteronomt, som henholdsvis innebærer kompetanse til å vedta bindende normer for seg selv og andre. Avtalefrihet er et eksempel på autonom kompetanse, vi har kompetanse til å selv binde oss til avtaler - med virkning for kun oss selv. Videre har Stortinget heteronom kompetanse til å vedta rettslige normer som er bindende for alle. Slik kompetanse kan også finnes igjen i flere forhold, for eksempel mellom foreldre og barn, og sjef og ansatte.

Kompetansenormer angir kompetanse i tre dimensjoner: personell, innholdsmessig og situasjonell. Dette handler om hvem som har kompetanse til å fastlegge hvilke normer, i hvilke situasjoner. Disse må anses som "konstitutive", fordi det fastlegges, altså konstitueres, hvem som kan vedta gyldige normer om hva, i hvilke situasjoner. I det følgende forklares personelle, innholdsmessige og situasjonelle kriterier videre, for å belyse hvordan disse er konstitutive.

Personelle kriterier kan angi enekompetanse, delt kompetanse og konkurrerende kompetanse. Enekompetanse foreligger når en person eller institusjon er den eneste som trenger å være involvert i fastleggelsen av en ny norm, for at denne skal kunne anses som gyldig. Slik kompetanse foreligger for eksempel i Grunnloven § 75 bokstav a som angir det tilkommer Stortinget å gi og oppheve lover, og Grunnloven § 88 som sier at Høyesterett dømmer i siste instans. Det konstitueres her kompetanse som instansene kan utøve uavhengig av andre instanser. Ved delt kompetanse kreves det at flere enn én person/institusjon medvirker i fastleggelsen av en ny norm. Dette gjelder for eksempel Grunnloven § 26 (2) som angir at både Kongen i statsråd og Stortinget må medvirke for å inngå trakater av særlig stor viktighet, eller traktater hvis etter Grunnloven nødvendiggjør en ny lov eller Stortingsbeslutning. Konkurrerende kompetanse foreligger når flere personer/instanser kan medvirke til fastsettelsen av nye, gyldige normer, uavhengig av hverandre. Grunnloven § 76 er et

eksempel, som angir at Stortingets egne medlemmer og regjeringen ved en statsråd har konkurrerende kompetanse til å foreslå lover på Stortinget.

Videre er kan innholdsmessige kriterier både positivt angi innholdsmessig kompetanse- og negativt avgrense den. For eksempel sier Grunnloven § 17 at Kongen (personell kompetanse) kan gi og oppheve anordninger som angår handel, toll, næringsveier og offentlig regulering. Den innholdsmessige kompetansen er da positivt angitt, til at Kongen kan gi anordninger som angår disse angitte områdene. Videre angis en negativ avgrensing, ved at anordningene ikke kan stride mot konstitusjonen. En slik negativ avgrensing følger også av Grunnloven § 97, som sier at "ingen lov kan gis tilbakevirkende kraft", dette er et innholdsmessig kriterium for Stortingets lovgivningskompetanse etter Grunnloven § 75 bokstav a.

Til slutt angir situasjonelle kriterier når personene/institusjonene med personell kompetanse kan fastlegge normer etter de innholdsmessige kriteriene. Grunnloven § 20 sier for eksempel at Konge i statsråd har rett til å benåde forbrytere etter at dom er falt, det situasjonelle kriteriet er da "etter at dom er falt".

Oppsummert inneholder altså kompetansenormer personelle, innholdsmessige og situasjonelle kriterier for at kompetanse til å fastlegge nye normer som etter gyldighetskriterier kan bedømmes som gyldige, skal foreligge. Personelle kriterier konstituerer hvem som har kompetanse til å fastsette nye normer. Innholdsmessige kriterier konstituerer videre hvilke normer personene/institusjonene som har personell kompetanse, kan fastlegge. Til slutt fastlegger situasjonelle kriterier når personer/institusjoner kan fastlegge nye normer som etter de innholdsmessige kriteriene.

Kompetansenormene bestemmer hvem som har kompetanse til å vedta hvilke normer, på hvilket tidspunkt, derfor er de det konstituerende grunnlaget for å videre regulere samfunnet gjennom rettsregler.

Pliktnormer er normer som angir hva man må, kan eller ikke kan gjøre. Disse inneholder personelle, innholdsmessige og situasjonelle angivelser av når pliktene gjelder, altså hvilke plikter som gjelder for hvem, i hvilke situasjoner.

Pliktnormene kan videre deles i to typer, med fire underordnede modaliteter. Den første typen er normer som pålegger plikter, som omfatter modalitetene påbud og forbud. Videre er den andre typen normer som ikke pålegger plikter, som omfatter tillatelser og fritakelser. Disse fungerer som unntak fra de to første modalitetene, ved at tillatelser er unntak fra forbud og fritakelser er unntak fra forbud.

En femte modalitet kan også tenkes å finnes, nemlig valgfrihet. Dette kan foreligge i flere tilfeller, blant annet hvis den aktuelle situasjonen er utenfor normsystemet slik at ingen har kompetanse til å vedta normer med virkning for tilfellet. Videre kan det også foreligge hvis det aktuelle tilfellet er innenfor normsystemet, men ikke regulert. I et slikt tilfelle kan en regulering senere oppstå, ettersom det foreligger kompetanse til lovgivning, men den er ikke brukt enda. Dette er for

eksempel tilfellet for kravet om forskring på el-sparkesykkel. Et slikt krav forelå ikke for noen år siden fordi det ikke var regulert, men en slik regulering har senere kommet til ettersom lovgiver har kompetanse til det. Til slutt kan frihet foreligge

hvis tilfellet omfattes av et fritak eller en tillatelse, man kan stå da fritt til å følge de aktuelle forbud/påbudene eller ikke. I et slikt tilfelle vil man både være innenfor normsystemet og tilfellet er regulert.

Normene regulerer altså samfunnet, og må derfor sies å være "regulative".

Forholdet mellom de "konstitutive" kompetansenormene og de "regulative" pliktnormene kan videre illustreres ved et eksempel. Grunnloven § 15 sier at enhver som er medlem av statsrådet har plikt til å levere sin avskjedssøknad etter at Stortinget har fattet beslutning om mistillit. Dette er en pliktnorm som innebærer et påbud om å gå av (innholdsmessig kriterium) for den aktuelle statsråd (personelt kriterium) når Stortinget har fattet vedtak om mistillit mot den (situasjonelt kriterium). Dette må anses som en regulering av statsrådene- og Stortingets kompetanse, som konstitueres i henholdsvis Grunnloven § 3 og 49.

b)

Oppgaven ber om en redegjørelse av hvordan kategoriene kvalifikasjonsnorm og definisjon forholder seg til hverandre. Jeg forstår oppgaven slik at det skal forklares hva de to kategoriene er, med formål om å belyse hvordan disse henger sammen.

Kvalifikasjonsnormer kan defineres som "normer som sier noe om hva som tilhører en kategori og eventuelt hvilket navn kategorien har". Disse kan dermed hjelpe rettsanvedere til å forstå hva som kvalifiserer til en rettslig kategori, noe som kan bidra til at flest mulig forstår rettsregler på samme måte. Dette bidrar til konsistent og forutberegnelig rett, samt til effektivisering at retten ved at ikke alle tilfeller trenger å reguleres. Et eksempel på dette følger av vergemålsloven § 2, som sier at de som er under 18 år er mindreårige. Bestemmelsen angir en kategori ved navn "mindreårige", hvilket de under 18 år kvalifiserer til. Sett fra et mer overordnet perspektiv bidrar normene til å systematisere rettstilstanden, ved å angi hva som kvalifiserer til hvilke kategorier.

I likehet med kvalifikasjonsnormer, har definisjoner en systematiserende funksjon. En definisjon kan defineres til å være "utsagn som bidrar til å fastlegge språklige uttrykks betydning, eller eventuelt bidrar til å fastlegge begreper". Å definere handler dermed om å fastlegge betydningen av språkbruk, altså etter tegntrekanten å fastlegge hvilke C-størrelser A størrelsene skal uttrykke.

Legaldefinisjoner er for eksempel en type definisjoner som er helt sentrale i juridisk sammenheng, ettersom de fastlegger hvordan språklige uttrykk i lovtekst skal forstås ved anvendelse av den foreliggende loven. På denne måten er de fastsatte definisjoner i lovs form.

Definisjoner er alltid kvalifikasjonsnormer, ettersom de angir hva som kvalifiserer til å være omfattet av et uttrykks

betydning. Derimot er ikke alle kvalifikasjonsnormer legaldefinisjoner, fordi ikke alle kvalifikasjonsnormer bidrar til slik fastlegging som definisjoner skal bidra til. Et eksempel på dette er at u/gyldighetsnormer er en type kvalifikasjonsnormer. Disse er normer som benyttes for å vurdere om en rettslig disposisjon får sin tiltenkte virkning eller ikke. Dette henviser en vurdering av om de foreliggende rettsfaktaene får sine tiltenkte rettsvirkninger eller ikke, ved hjelp av gyldig/ugyldig som koblingsord. Normene bidrar ikke til å klarlegge et uttrykks betydning, men til å vurdere gyldigheten av et konkret tilfelle. Dette beviser at ikke alle kvalifikasjonsnormer er definisjoner.

c)

Oppgaven ber om en diskusjon av hva slags normer og definisjoner straffeloven § 185 oppstiller. Jeg forstår oppgaven slik at jeg skal identifisere og forklare hvilke normer og definisjoner bestemmelsen inneholder.

Straffeloven § 185 er en kvalifikasjonsnorm, ved at den angir hvem som kvalifiserer til hvilke sanksjoner. Ved hjelp av koblingsord kan bestemmelsens kvalifikasjonsaspekt brytes ned. "Straffes" fungerer nemlig her som koblingsord mellom de alternative rettsfaktaene at det "forsettlig" eller "grovt uaktsomt" er fremsatt en "diskriminerende" eller "hatefull" ytring offentlig og rettsvirkningen som er "bot" eller "fengsel inntil 3 år". Tilsvarende benyttes "straffes" som koblingsord i bestemmelsens første ledd siste pkt, for ytringer i andres nærvær som rammer noen av dem, men med rettsvirkninger som er bot eller fengsel inntil 1 år.

Videre kan bestemmelsen også sees som en pliktnorm. En slik tolkning følger av at bestemmelsen pålegger staten/påtalemyndigheten å straffe de som kvalifiserer til straff etter bestemmelsen.

Bestemmelsen inneholder også definisjoner, ved setningen "som ytring regnes også bruk av symboler" og hele annet og tredje ledd.

Ordlyden i som ytring "menes", kan tilsi at det er dette ordet uttrykk faktisk betyr og slik det brukes. På denne måten kan det anses som en deskriptiv definisjon som beskriver språkbruk. Tilsvarende betydning kan også tenkes tillagt ordet "menes" i bestemmelsens annet ledd. Likevel må begge definisjonene betegnes som normative. Dette følger av at det er lovgiver som har vedtatt ordlyden, og den er derfor et uttrykk for hvordan ordene "diskriminerende", "hatefull" og "ytring" skal forstås. Dette er normative definisjoner, fordi de angir hvordan et ord skal brukes. Dette understrekes av at retten i seg selv må anses som normativ, ettersom den angir hvordan vi skal handle.

Definisjoner består av definiendum og definiens. Definiendum er betegnelsen på det definerte, mens definiens er den definerende teksten. I definisjonen "mindreårige er de som er under 18 år" er "mindreårige" definiendum og "de som er under 18 år" definiens.

Definisjoners to hovedoppgaver er strukturering og navngivning. Strukturering handler om hvordan definisjonen formuleres, altså hvordan det kan skilles ut et godt meningsinnhold (C-størrelse) til et uttrykk (A-størrelse). Formålet er å gjøre dem lettere å analysere, forstå og sammenligne med andre språklige størrelser. Slik systematisering kan gjøres vertikalt og horisontalt, henholdsvis ved å skille begreper fra hverandre og ved å plassere dem i kategorier eller undergrupper.

Definisjonene i straffeloven § 185 bidrar til å klarlegge hva ordene "ytring", "diskriminerende" og "hatefull" omfattes, altså hvilket meningsinnhold som kan tillegges disse ordene. Dette gjøres ved å forklare hvilke ord som kvalifiserer til å være i kategorien som ordene utgjør. Definisjonene er dermed strukturerende ved horisontal systematisering.

Normative definisjoner kan videre være oppregnende, eller bestå av kategori og tilleggskrav. Oppregnende definisjoner lister opp alle tilfeller de omfatter, hvilket gjør at de er tydelige og enkle å anvende, ettersom det kun må vurderes om det foreliggende tilfellet er en del av definisjonens oppregnede omfang, eller ikke. Normative definisjoner som består av kategori og tilleggskrav angir en kategori, og tilleggskrav for at enkelttilfeller skal falle inn under kategorien. Dette kan virke å åpne for vurderinger i større grad enn ved oppregnende definisjoner.

Definisjonen "Som ytring regnes også bruk av symboler", slår fast at "ytring" skal tolkes vidt, ved også å omfatte bruk av symboler, noe som ikke kan sies å følge av en alminnelig språklig forståelse av ordlyden. Dette fremstår som en oppregnende definisjon, ettersom den definerer at et enkelt annet tilfelle skal omfattes av ordet ytring, den angir ingen kategori eller tilleggskrav.

Definisjonen i bestemmelsens annet og tredje ledd fremstår derimot mer som en definisjon som består av kategori og tilleggskrav. Kategorien er "diskriminerende eller hatefull ytring", og tilleggskravene er å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen - på grunn av noen av forholdene nevnt i bokstav a-e. Tilleggskravene kan tolkes som innad alternative, med to overordnede kumulative vilkår for å den aktuelle ytringen tilhører kategorien "diskriminerende eller hatefull ytring". Det er kumulative vilkår at et av de alternative vilkårene "true eller forhåne, eller fremme har, forfølgelse eller ringeakt" foreligger og at dette er på grunn av et av noe som omfattes av et av de alternative vilkårene i tredje ledd bokstav a-e. Definisjonen anviser her en presiserende tolkning som konkretiserer hva "diskriminerende eller hatefull ytring" innebærer. Dette gjør at bestemmelsen er lettere å anvende, ettersom den i utgangspunktet vage ordlyden får et mer bestemt meningsinnhold.

Bestemmelsen kan også betegnes som en avveiningsnorm, ettersom den semantiske vagheten ordlyden i "grovt uaktsomhet" og "diskriminerende eller hatefull ytring" legger opp til en skjønnsmessig vurdering av bestemmelsens anvendelse i konkrete saker. De nevnte definisjonene fungerer som retningslinjer for disse avveiningene, ved at de styrer hva som faller inn under ordlyden og ikke. Dette bidrar til å hindre vilkårlighet ved avveiningene, og fremmer på denne måten forutberegnelighet.

